

У СТИХІЇ ПРИСТРАСНОГО ОСЯГНЕННЯ ЖИТТЯ, ЛЮДЕЙ І СЛОВА

(до 85-річного ювілею І. В. Муромцева)

Статтю приурочено до ювілею – 85-річчя від дня народження видатного українського мовознавця, професора Ігоря Вікторовича Муромцева. Здійснено аналіз наукового доробку вченого, з’ясовано особливості неповторного індивідуального стилю його праць. Визначено різнобічні вектори мовознавчої діяльності професора І. Муромцева: історична граматики, старослов’янська мова, лексикологія, історія літературної мови, соціолінгвістика. Учений є автором понад 100 наукових праць. Тематика досліджень професора І. Муромцева пов’язана передусім з ономастикою, а саме – з топонімікою та гідронімікою, лексикологією та словотвором. Актуальним і вмотивованим є вивчення наукової спадщини видатних учених, висвітлення їх ролі в популяризації україніки та української мовознавчої науки у світі.

Ключові слова: Ігор Муромцев, українська літературна мова, лексикологія, ономастика, гідроніміка, термінологія, дериватологія, історія українського мовознавства.

Cheremska O., Zhovtobruh V. In the Nature of Passionate Comprehension of Life, People and the Word (to the 85th anniversary of Ihor Muromtsev). This article is devoted to the 85th anniversary of the prominent Ukrainian linguist, Professor Ihor Muromtsev. The scientific work of the scientist has been analyzed and the peculiarities of the unique individual style of his works, marked by originality, thoroughness and informative content, have been revealed. These features are immanent to all scientific texts of I. Muromtsev, particularly to his scientific and journalistic notes, where the author considers the processes of formation of the phenomena of secondary nomination and peculiarities of their functioning in live communication. Particular attention should be paid to the stylistic findings of the researcher, especially to his reflections, comments and characteristic remarks, which make the impression of kind friendly dialogue with the esteemed reader, ensuring complete assimilation of the provided information. The scientist touches the important problem of linguistic terminology and proposes to update the terminological apparatus of modern linguistics. The versatile vectors of the linguistic studies of Professor I. Muromtsev are determined. They are the historical grammar, Old Slavic language, lexicology, history of literary language and sociolinguistics. Professor I. Muromtsev is the author of more than 100 scientific papers. His research topics are primarily related to onomastics, particularly to toponymics and hydronymics. The scientific achievements of the scientist have gained an important practical realization. Professor I. Muromtsev

participates in significant national projects on selection and processing of the materials to Dialectic Atlas of Ukraine, Slavic Linguistic Atlas, Dictionary of Hydronyms of Ukraine etc. An important area of the scientific creativity of prof. I. Muromtsev is lexicology. His works relate to different aspects of the development of the vocabulary of Ukrainian language and various problems of teaching of Ukrainian language. The articles on the problems of derivatology and stylistic functioning of derivatives reveal the tendencies of development of the lexical-syntactic system of modern Ukrainian literary language, especially the enrichment of the vocabulary, expanding the semantics of the different vocabulary groups and stylistic differentiation of the vocabulary of the literary language.

Key words: Ihor Muromtsev, Ukrainian literary language, lexicology, onomastics, hydronymics, terminology, derivatology, history of Ukrainian linguistic science.

Вступ

У розмаїтому колі мовознавчих досліджень особливе місце посідає проблема вивчення наукового доробку видатних учених, які своїми працями збагатили знання про мову, поглибили уявлення про мовні явища та їх функціонування, створили плідні наукові школи. У цьому напрямі яскравіе наукова творчість відомого вченого-мовознавця, професора Ігоря Вікторовича Муромцева. Вивчення його наукової діяльності, усвідомлення непересічності особистості вченого стає поштовхом до появи сучасного бачення тематики й проблематики наукової творчості, допомагає на новому рівні осмислити закономірності розвитку мови, спонукає до пошуку шляхів опису й аналізу мовних явищ. Саме тому актуальним та вмотивованим сьогодні є звернення до творчого доробку професора І. Муромцева, дослідження його багатогранної діяльності в галузі мовознавства. Вивчення наукових здобутків вченого тільки розпочинається (Сагаровський, 2009; Черемська & Жовтобрюх, 2014), ретельного аналізу потребує проблематика його праць та особливо методології досліджень у сфері ономастики, характерних рис індивідуального стилю наукових текстів вченого. Мета цієї розвідки – висвітлення ключових питань наукової творчості І. Муромцева, з'ясування підходів до опису складних явищ мовної системи та їх вияву в живому мовленні.

Методи й методика дослідження

Для виконання роботи використано теоретичні методи дослідження, зокрема описовий, онтологічний, які передбачають аналіз наукової літератури з мовознавства, узагальнення досягнень сучасної

мовознавчої науки та історії мовознавства, аналіз базових понять лексикології, лексикографії, дериватології, термінознавства, історії української мови, культури українського мовлення.

Результати та дискусії

Досягти творчих вершин може лише людина, яка все життя вчиться і перебуває в постійному пошуку. Цей шлях завжди спонукає до осмислення здійсненого та невинного самозаглиблення й самоаналізу. І таким є наш мудрий наставник професор Ігор Вікторович Муромцев – надзвичайно світлий життєлюб, інтелектуал, закоханий у мистецтво естет і безкомпромісний борець з невіглазством і поверховістю.

Таємницю творчого зростання вченого прочитуємо між рядками написаного. Так, у передньому (напівмемуарному) слові автора до неординарної монографії «Прізвисько і назвисько та навколо них» (2015 р.) Ігор Вікторович зізнається: «Усе своє професійне і щоденне буття я вчив і вчився, може, іноді ще й повчав – грішний, батеньку! – мабуть, це вже генетичне, бо пам'ятаю, як за війни дитиною не лише ховався під столом у кімнаті від бомбувань, а й «грався у школу», то вчителем, то учнем. А вчителі, вихователі й учні в кожного з нас могли бути однаковими й різними... З віком це почуття вдячності поширилося на кожного – особу чи установу – з тих, кого і за що саме вважаю своїми вчителями в житті й професійній та громадській діяльності» (Муромцев, 2015: 4).

Така жага до навчання визначає нетрафаретність, оригінальність і неповторність мислення й стилю, що, на думку П. Селігея, «збуджує увагу читача, підтримує цікавість і запам'ятовується своїм змістом», забезпечуючи повноцінне засвоєння інформації: читач розуміє її так, як розумів автор (Селігей, 2016: 219). Текст лишає враження ґрунтовності, надійності, переконливості. У читача зароджується довіра до автора.

Саме такі риси характерні для наукових текстів І. Муромцева. Так, його науково-публіцистичні нотатки про прізвиська та назвиська справляють враження захопливого наукового бестселера з актуалізованими авторськими роздумами, коментарями й характерними ремарками – своєрідний наближено-дружньо-доброзичливий діалог з шанованим читачем, за яким завжди – глибокий науковий аналіз

і сила-силенна мовних фактів, напр.: «З певною мірою ущипливості стосовно любителів термінів-чужослів нагадую, що лінгвістичний термінологічний статус рідномовним одиницям *ім'я й назва* поряд із чужомовним *онім* у відповідній вітчизняній (українській – спеціально це підкреслюю через модне за радянщини і навіть після використання терміна «вітчизняний» переважно щодо представників російської нації) термінологічній лексикографії подано й семантично диференційовано та потрактовано лише у 1985 р.» (Муромцев, 2015: 17).

У цього наукового твору є нетрадиційними як назва, що збуджує увагу та уяву читача, так і структура та манера викладу. Достатньо навести приклади назв розділів, щоб одразу захопитися змістом та формою викладу: «Вступ, або прелюдія чи дебют»; «Дещо з історії та географії, або сарабанда чи мітельшпіль»; «Про термінологічні та суміжні з ними мовознавчі «гібридні війни»»; «І нарешті назвисько! Спроба тематичної класифікації»; «Дещо про сфери використання прізвиськ і назвиськ, або несправжня кода»; «Література, або справжня кода» (Муромцев, 2015: 3).

Усі ці розділи наповнені надзвичайно цінними власними спостереженнями дослідника за явищами номінації, яка щораз несподівано виявляє себе в живомовній комунікації. Зокрема привертає увагу явище вторинної номінації в назвах професій (спеціальностей і спеціалізацій, соціальних та етнічних станів, посад): *генсек, мент, коп, поліцай, сельодка, оселедець, міліціант, поліціант, козачок, гаврик (бомж), ванько (візник), водило (шофер), золотар (той, хто возить екскременти)*, а також параномазійні іронічні утворення на кшталт *філолук, малознавець, біололук, політолук*; до найменувань цього ряду подібні також *совок, колоради, тітушки* тощо (Муромцев, 2015: 44–45).

У книзі автор також акцентує на відсутності наукової фіксації окремих термінів ономастики, зокрема терміна «назвисько». І. В. Муромцев пропонує застосовувати для розрізнення неофіційних назв осіб та неосіб (істот – неістот) «для перших уже звичний і традиційний термін прізвисько, а для других – назвисько, оскільки теж здавна відомий останній термін нині в різних термінологічних системах лишається «безробітним», будучи своїми семантикою й структурою придатним для супровідного неофіційного називання саме неістот

різних типів» (Муромцев, 2015: 102). Автор наводить численні приклади таких назвиськ, подаючи лінгвістичні коментарі або ставлячи актуальні проблемні питання щодо їх функціонування: «Скажімо, як рубрикувати й класифікувати різночасові й різнотериторіальні назви, зокрема й діаспорні, тієї самої країни: Злучені Стейти Америки, З'єднані Стейти Америки (ЗСА), Сполучені Штати Америки (США), і Штати; як взаємооцінити згадувані в тексті *оксиден* та *гідроген* і сучасні українські *кисень* і *водень* та російські *кислород* і *водород* стосовно повної або лише часткової тотожності процесів, які відбувалися в історії обох мов?» (Муромцев, 2015: 104). Отож не виникає сумніву, що науковий доробок професора І. Муромцева відзначається актуальністю, глибиною, оригінальним підходом, імпровізаційністю й аналітичністю.

Вектори його мовознавчої діяльності різнобічні. Визнаний фахівець у галузі історичної граматики, старослов'янської мови, лексикології, історії літературної мови, соціолінгвістики, учений є автором понад 100 наукових праць.

У чому ж таємниці успіху науковця? У глибинності знань з філології, постійній творчій піднесеності, науковому діалозі із метрами мовознавства та молодими вченими.

Тематика досліджень професора І. Муромцева пов'язана передусім з ономастикою, а саме – з топонімікою та гідронімією. Тож ономастика – чи не найулюбленіша з ділянок мовознавства.

Усе починалося з ономастики. Тема кандидатської дисертації «Семантико-структурні типи гідронімів басейну р. Сіверського Дінця», яку молодий учений захистив 1968 року, визначила коло його майбутніх наукових зацікавлень, що вилилися в низку наукових відкриттів. Ігор Вікторович Муромцев – автор монографії «Словотворчі типи гідронімів (басейн Сіверського Дінця)» (Харків, 1966), де вперше в українському мовознавстві розглянуто семантико-структурні типи гідрооб'єктів Слобожанщини як у синхронії, так і в діяхронії.

Особливої уваги заслуговує його цикл наукових статей з ономастики, які збагатили українську науку новими підходами до опису топонімів. Уже в перших роботах молодий дослідник представив зібраний у топонімічних експедиціях потужний матеріал щодо способів найменування в мікрогідрономії, з-поміж яких учений ретельно досліджує як традиційні, з'явлені ще в XIV-XV століттях, назви

й словотворчі засоби, так і більш пізні утворення, аналізуючи їх у лексико-семантичному, морфемному, функціональному аспектах. Результатом тривалого за часом всебічного дослідження топоніміки Слобожанщини став «Етимологічний словник гідронімії басейну Сіверського Дінця», у якому автор розглядає найдавніші мікрогідронімічні утворення та виявляє основні етимологічні моделі гідронімів, наявних власне на українській території. У словникові подано назви вод і потоків Донецького річкового басейну кількістю 230 одиниць та представлено їхнє етимологічне потрактування. Дібраний у праці матеріал дослідник аналізує з опертям на обширну джерельну базу, яку становлять порівняльні дослідження з історії мови, літописи, нариси з історії Слобожанщини, каталоги річок України, праці з етимології та ономастики різних часів, топографічні описи та атласи, перекладні, етимологічні та тлумачні словники. Словник демонструє зразки ретельного наукового пошуку, здійсненого щодо кожної гідронімічної назви, які можуть слугувати методологічною основою для подальших ономастичних студій: «*Стариця*, п. п. Сів. Дінця (КРУ, 139, М., 44). Фіксується у цій же формі з XVII ст. (КБЧ, 70). Слов'янське. Відносимо до гідронімічних апелятивів (пор. також численні Старики, Стариці, Старухи в досліджуваному та інших басейнах України та Росії – (КРУ, 184, стор. 39, 45, 99; Топ., Тр. 95 та ін.). Це ж підтверджують словники Б. Грінченка і В. Даля (старик – старе річище) – Гр., IV, 198; старица, старуха – Д., IV, 317)» (Муромцев, 2009: 254).

У чималій низці праць («Історія фіксації гідронімів басейну Сіверського Дінця в пам'ятках різних періодів», «Гідроніми-родові характеристики об'єкта», «Назви-характеристики гідрооб'єкта за розмірами, формою, розміщенням», «Прирічковий» чинник як основа називання гідрооб'єкта», «Відфітонімічна гідронімія басейну Сіверського Дінця», «Відантропонімічні гідроніми басейну Сіверського Дінця», «Культурні назви» і гідронімія басейну Сіверського Дінця» та ін.) професор І. Муромцев розробляє детальну різнорівневу класифікацію гідронімів Слобожанського ареалу. Системний опис гідронімів басейну Сіверського Дінця логічно та вмотивовано пов'язаний з пошуком витоків та мотивів найменування гідронімічних ономатів. Розглядаючи окремі семантичні моделі гідронімів, учений робить висновки про їх територіальну диференціацію та рівень продуктивності. Дослідник розробляє детальну різнорівневу класифікацію гідронімів

Слобожанського ареалу. Системний опис гідронімів басейну Сіверського Дінця логічно та вмотивовано пов'язаний з пошуком витоків та мотивів найменування гідронімічних ономатів. Розглядаючи окремі семантичні моделі гідронімів, учений робить висновки про їх територіальну диференціацію та рівень продуктивності. Статті, присвячені гідронімії Слобожанщини, стали підґрунтям для розроблення лінгвістичних засад ономастичної класифікації гідронімічних об'єктів, що представлено в роботі «Принципи лінгвістичної класифікації гідронімів». Наукові досягнення вченого здобули важливе практичне втілення. Професор І. Муромцев став учасником значних національних проектів з добору й оброблення матеріалів до Діалектного атласу України, Загальнослов'янського лінгвістичного атласу, Словника гідронімів України тощо.

Надалі зацікавлення Ігоря Вікторовича в галузі ономастики й топоніміки стали основою його активної громадської роботи у Всеукраїнській ономастичній комісії та Топонімічній комісії Харківської міської ради. За ініціативи вченого, перейменовано вулиці та площі міста, увіковічено імена видатних харків'ян. Прагнення мовознавця повернути Харкову українське обличчя почало реалізовуватися на початку 90-х рр. XX ст.: колишня вулиця Держинського стала називатися вулицею Мироносицькою, а площа Держинського дістала назву Майдан Свободи, площа Радянська має тепер назву площа Конституції, а колишня вулиця Свердлова повернула собі давню, історично вмотивовану назву Полтавський Шлях.

Ще один напрям наукової творчості Ігоря Вікторовича – лексикологія і словотвір. Сучасне бачення розвитку лексики української мови, увага до функціонально-семантичних змін у лексиці сучасної української мови, небайдуже ставлення до проблем викладання української мови в середній і вищій школі покликали до життя статтю «Про системну організацію лексики сучасної української мови», де вчений глибоко аналізує роль системнотворчих чинників у процесі функціонування одиниць мови, зокрема лексики. Взаємопов'язаність системних процесів в українській лексиці, що виявляє себе в закономірностях функціонування синонімічних рядів та антонімічних пар, автор слушно пропонує враховувати в навчальній практиці: «Сучасна ж лексикологія дає вдячний матеріал викладачеві-мовнику: загальновідомими є види метафоричних перенесень ознак істоти та неістоти

(людина біжить – час біжить і под..), подібності за зовнішніми ознаками, розташуванням, функціями (ніс людини – ніс літака; зав'язувати петлю – мертва петля (елемент пілотажу) та ін.)» (Муромцев, 2009: 123).

Увагу вченого привертає також питання лексичних запозичень. У статті «Особенности освоения лексики иншомовного происхождения в сучасній українській мові (мофолого-дериваційний аспект)» автор розглядає малодосліджене питання щодо ознак повного чи неповного засвоєння іншомовної лексики мовою-рецептором. Дослідник переконливо доводить, що для визначення ступеня засвоєння різних слів іншомовного походження доцільно застосовувати морфемно-словотвірний аналіз з урахуванням морфологічних явищ, що супроводжують словотвірний процес. Ця робота свідчить про постійну увагу професора до сучасних явищ у лексиці української мови та нових закономірностей її функціонування. Проблема лексичних запозичень зазнала реалізації і в аспекті лінгвістичного аналізу мови письменника (стаття «Особенности вживання іншомовної лексики в творах І.С. Нечужа-Левицького»). Вивчення мовної практики письменника дозволяє дослідникові виявити закономірності функціонування запозиченої лексики в різних стилях тогочасної літературної мови.

Важливим питанням формування морфемної структури слова присвячені статті «О семантических условиях перехода апеллятивов в имена собственные и имен собственных в апеллятивы» (Минск, 1970); «До питання про відношення між оказіональним та системним іменним словотворенням у сучасній українській мові» (Київ, 1974); «Особенности освоения лексики иншомовного происхождения (мофолого-дериваційний аспект)» (Харків, 1986); «Предметно-понятійні семантичні народження у відад'єктивах на –ик» (Івано-Франківськ, 1996). У цих та інших статтях з проблем дериватології та стилістичного функціонування дериватів розкрито тенденції розвитку лексико-синтаксичної системи сучасної української літературної мови, а саме: збагачення словникового складу новими словами; розширення семантики різних груп лексики; стилістичну диференціацію словникового складу; подальше нормування літературної мови. Учений звертає увагу на особливу рису процесу збагачення лексичного складу – словотвірну й лексичну варіантність, що відповідає сучасним потребам української літературної мови.

Енциклопедичність знань професора, наукові контакти, безпосередня участь у розвитку української філології не могли не спричинити появу ще однієї гілки його наукової творчості – історії українського мовознавства.

Праці професора І. Муромцева з історії українського мовознавства виразно позначені його зацікавленнями в галузі термінології й термінотворення. У праці «Шляхи творення української термінології в концепції і практиці М. П. Драгоманова» учений у співавторстві з професором О. Муромцевою ґрунтовно розглядає засади термінологічної концепції М. П. Драгоманова, особливо наголошуючи на його ставленні до питання про межі використання іншомовних слів в українській термінології. Дискусійність цієї теми як у кінці ХІХ століття, так і в наш час визначає актуальність звернення професора І. Муромцева до наукового досвіду мовознавців минулого століття. Такі ж риси притаманні праці «Роль І. Огієнка у становленні й розвитку української загальнонаукової та лінгвістичної термінології» та «Роль В. Гнатюка у формуванні терміносистеми української фольклористики та етнографії», у яких автор аналізує концептуальні положення та практику використання авторами загальнонаукової лексики власне українського походження та іншомовних термінів.

Для сучасної морфології цінною є здійснена професором І. Муромцевим інтерпретація фонетичної теорії П. Г. Житецького та систематизація ідей О. О. Потебні щодо розвитку морфології сучасної української літературної мови. У цих працях, як і в інших, окреслено перспективу подальших досліджень з оперттям на наукові здобутки зазначених українських мовознавців минулого: «Нинішня україністика хвибує на відсутність монографічного опису морфологічних явищ у сучасній українській мові. У їх визначенні й характеристиці ще багато «білих плям». Однією з причин такого стану можна вважати недостатню розробленість історії питання, зокрема й невивченість ролі «доморфологічного періоду» в розробці ідей сучасної морфології. Важливість же цього періоду, як показує вивчення творчої спадщини лінгвістів минулого, незаперечна» (Муромцев, 2009: 187).

Глибинний патріотизм, спільність наукових інтересів, взаємоповага та справжня людська дружба пов'язували родину Муромцевих з видатним філологом Юрієм Шевельовим. Цій непересічній людині Ігор Вікторович присвятив низку статей: «Юрій Шевельов – видатний

філолог сучасності», «Ю. Шевельов – історик українського і світового мовознавства», «Юрій Шевельов в «Енциклопедії українознавства» без підпису: автор? Редактор?». У цих працях подано глибокий аналіз наукової творчості вченого, його громадянської позиції щодо України, її культури, мови, висвітлено його роль у популяризації україніки та української мовознавчої науки у світі. Цікавими й цінними є деталі зустрічей та листування з ученим, зауваги проф. І. Муромцева стосовно суспільно-політичного контексту в Україні, що по-новому розкриває загострену полемічність виступів та наукових праць видатного мовознавця сучасності.

Вивчення наукової спадщини видатних учених, здійснене професором І. В. Муромцевим, є актуальним і вмотивованим, оскільки стає поштовхом до появи сучасного бачення тематики й проблематики наукової творчості, поглиблює уявлення про мовні явища та їх функціонування, допомагає на новому рівні осмислити закономірності розвитку мови.

Висновки

Значним досягненням професора І. Муромцева є його численні праці з ономастики, що збагатили українську науку новими підходами до опису топонімів та гідронімів. Зібраний у топонімічних експедиціях багатий матеріал щодо способів найменування в мікрогідрономії став підґрунтям для розроблення лінгвістичних засад ономастичної класифікації гідронімічних об'єктів та здобув важливе практичне втілення. Професор І. Муромцев є учасником значних національних проектів з добору й оброблення матеріалів до Діалектного атласу України, Загальнослов'янського лінгвістичного атласу, Словника гідронімів України.

Наукові праці професора І. Муромцева містять власні спостереження дослідника за явищами номінації, що виявляють себе в живомовній комунікації. Оригінальний погляд на функціонування таких явищ та інтерпретація їх ученим являють неабияку наукову цінність. Акцентування уваги дослідника на цих явищах відкриває перспективи їх подальшого вивчення та розширює аспекти наукових досліджень у галузі лексикології та соціолінгвістики.

Квітучою гілкою наукової творчості професора І. В. Муромцева є його праці з історії українського мовознавства. Потрактування

фонетичної теорії П. Г. Житецького, систематизація ідей О. О. Потебні щодо розвитку морфонології сучасної української літературної мови, аналіз термінологічної концепції М. П. Драгоманова, висвітлення проблеми іншомовної лексики в мовленнєвій практиці Б. Д. Грінченка, визначення ролі І. Огієнка та В. Гнатюка у становленні й розвитку української загальнонаукової та лінгвістичної термінології дають змогу окреслити перспективу подальших досліджень з опертям на наукові здобутки зазначених українських мовознавців минулого.

Ось таким багатограним, вдумливим, заглибленим у складні теоретичні питання українського мовознавства й водночас емоційним, запальним, іноді парадоксальним і завжди невтомним шукачем лінгвістичних скарбів постає перед нами Ігор Вікторович Муромцев. У нього навчаємося, його наслідуємо, ним захоплюємося.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Муромцев І.** Вибрані праці. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2009. 312 с. 2. **Муромцев І.** Прізвисько і назвисько та навколо них (науково-публіцистичні нотатки). Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2015. 112 с. 3. **Сагаровський А. А.** Слово про вчителя і друга *Муромцев Ігор Вікторович — професор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Біобібліогр. покажч.* Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. 24 с. 4. **Селірей П. О.** Український науковий текст: проблеми комунікативної повноцінності та стильової досконалості: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01. Київ, 2016. 5. **Черемська О. С., Жовтобрюх В. Ф.** Ігор Вікторович Муромцев (до 80-річчя від дня народження). *Українська мова.* 2015. № 1. С. 149-157.

REFERENCES

1. **Muromtsev, I.** (2009). *Vybrani pratsi [Selected Works]*. Kharkiv: Kharkivske istoriko-filolohichne tovarystvo [in Ukrainian]. 2. **Muromtsev, I.** (2015). *Prizvysko i nazvysko ta navkolo nykh (naukovo-publitsystychni notatky) [The nickname and the name and around them (scientific journalistic notes)]*. Kharkiv: Kharkivske istoriko-filolohichne tovarystvo [in Ukrainian]. 3. **Saharovskiy, A. A.** Slovo pro vchytelia i druha [Letter about my teacher and my friend]. *Muromtsev Ihor Viktorovych — profesor Kharkivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina: Biobibliohr. pokazhch.* Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian]. 4. **Selihei, P. O.** (2016) *Ukrainskyi naukovyi tekst: problemy komunikativnoi povnotsinnosti ta stylovoi doskonalosti [Ukrainian Scientific Text: Problems of Communicative Validity and Style Perfection]. Doctor's thesis.* Kyiv: Instytut movoznavstva imeni O.O. Potebni NAN Ukrainy [in Ukrainian]. 5. **Cheremskaya, O. S., Zhovtobriukh V.F.** Ihor Viktorovych Muromtsev (do 80-richchia vid dnia narodzhennia) [Igor Muromtsev (to the 80th anniversary)]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 2015, 1, 149–157 [in Ukrainian].

Жовтобрюх Валентина Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166, Україна.

Tel.: +38-063-425-07-17

E-mail: zhovtobruhvalentina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0953-3017>

Zhovtobruh Valentina Fedorivna – PhD in Philology, Associate Professor, Department of Ukrainian Studies and Language Preparation of Foreign Citizens, Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics. Nauky Ave., 9-A, Kharkiv, 61166, Ukraine.

Черемська Ольга Степанівна – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166, Україна.

Tel.: +38 (057)702-11-86; (057) 39-603-49; +38-097-685-61-19

E-mail: Olha.Cheremaska@hneu.net

<https://orcid.org/0000-0002-3360-8421>.

Cheremaska Olga Stepanivna – PhD in Philology, Professor, Head of the Department of Ukrainian Studies and Language Preparation of Foreign

Надійшла до редакції 17 жовтня 2019 року